

ÖĞRENCİLERDE VATANDAŞLIK KÜLTÜRÜNÜN OLUŞMA SÜRECİNİN AŞAMALI OLARAK ORGANİZASYONU VE BUNUN BİLİMSEL VE PEDAGOJİK KADROLARIN YETİŞTİRİLMESİNDEKİ ROLÜ

AYGÜL MEMMEDOVA

Nahçıvan şehri, Nahçıvan Devlet Üniversitesi,
Nahçıvan, Azerbaycan
celilzehra2014@gmail.com,
ORCID No: [0009-0007-6718-9214](https://orcid.org/0009-0007-6718-9214)

RUMİYYE PİRİYEVA**

Nahçıvan şehri, Nahçıvan Devlet Üniversitesi,
Nahçıvan, Azerbaycan
rumiyyepiriyeva@gmail.com,
ORCID No: [0009-0007-0430-0317](https://orcid.org/0009-0007-0430-0317)

Makale
Geliş Tarihi:
20/04/2024
Makale
Kabul Tarihi:
19/05/2024
Makale
Yayın Tarihi:
05/06/2024
Makale Türü:
Orijinal Araştırma
Makalesi

Özet*

Vatandaşlık kültürünün oluşma süreci ve bu süreçte eğitim sisteminin rolü, çeşitli aşamaları içerir ve bilimsel-pedagojik kadroların yetiştirilmesi bu sürecin önemli bir parçasıdır. Vatandaşlık kültürünün oluşumu, öncelikle temel değerlerin ve bilginin aktarımıyla başlar. Okul müfredatı ve öğretim programları, öğrencilere demokrasi, insan hakları, toplumsal sorumluluk gibi kavramları öğretir ve vurgular. Okul ve sınıf ortamları, öğrencilere birlikte çalışma, saygı, hoşgörü gibi vatandaşlık değerlerini yaşayarak öğrenme fırsatı sunar. Öğrenciler, bu ortamlarda rol model olabilecek öğretmenler ve diğer yetişkinler aracılığıyla bu değerleri gözlemleyerek benimserler. Eğitim sistemi, öğrencilere toplumsal katılımı teşvik etmeli ve bu katılımın bir parçası olarak vatandaşlık haklarını ve sorumluluklarını anlamalarını sağlamalıdır. Bu, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini gerçek hayata aktarmalarını ve toplumlarına aktif bir şekilde katkıda bulunmalarını sağlar. Vatandaşlık değerlerinin günlük yaşamla bütünleşmesi önemlidir. Okulda öğrenilen değerlerin, aile, arkadaş çevresi ve toplumda uygulanabilirliği her zaman desteklenmelidir. Bilimsel ve pedagojik kadrolar, vatandaşlık eğitimini güçlendirmek için müfredat ve öğretim programlarını geliştirebilirler. Bu programlar, öğrencilere vatandaşlık değerlerini anlamalarını ve içselleştirmelerini sağlamak için etkili bir şekilde tasarlanmalıdır. Bu kadrolar, öğretmenleri vatandaşlık eğitimi konusunda eğitmek ve desteklemekle sorumludur. Öğretmenlerin pedagojik becerilerini geliştirmek ve sınıf içinde etkili stratejiler kullanmalarını sağlamak önemlidir. Bu şekilde, bilimsel ve pedagojik kadroların etkili bir şekilde rol alması, Azerbaycan eğitim sisteminde vatandaşlık kültürünün oluşum sürecini destekleyebilir ve güçlendirebilir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, Vatandaşlık, Kültür, Bilimsel-Pedagojik Personel, Eğitim.

PHASE ORGANIZATION OF THE PROCESS OF FORMATION OF CITIZENSHIP CULTURE IN STUDENTS AND ITS ROLE IN THE TRAINING OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL STAFF

Abstract

The process of formation of citizenship culture and the role of the education system in this process includes various stages, and the training of scientific-pedagogical staff is an important part of this process. The formation of citizenship culture begins with the transfer of basic values and knowledge. The school curriculum and educational programs teach and emphasize concepts such as democracy, human rights, and social responsibility. School and classroom environments offer students the opportunity to learn citizenship values such as teamwork, respect, and tolerance. Students observe and adopt these values through teachers and other adults who can be role models in these environments. The education system should encourage students to participate in society and ensure that they understand the rights and responsibilities of citizenship as part of this participation. This enables students to translate their learning experiences into real life and actively contribute to their communities. It is important to integrate citizenship values with everyday life. The applicability of the values learned at school, family, friends and society should always be supported. Scientific and pedagogical staff can develop curricula and teaching programs to strengthen citizenship education. These programs should be effectively designed to help students understand and internalize the values of citizenship. These personnel are responsible for training and supporting teachers in the field of citizenship education. It is important to improve teachers' pedagogical skills and use effective strategies in the classroom. In this way, the effective participation of scientific and pedagogical personnel can support and strengthen the process of formation of citizenship culture in the educational system of Azerbaijan.

Keywords: Student, Citizenship, Culture, Scientific-Pedagogical Personnel, Education.

Atıf / Citation

Memmedova, A. ve Priyeva, R. (2024). Öğrencilerde Vatandaşlık Kültürünün Oluşma Sürecinin Aşamalı Olarak Organizasyonu ve Bunun Bilimsel ve Pedagojik Kadroların Yetiştirilmesindeki Rolü. *Anadolu Türk Eğitim Dergisi*, 6(1), 30-38.
Memmedova, A. & Priyeva, R. (2024). Phase Organization of The Process of Formation of Citizenship Culture in Students and Its Role in The Training of Scientific and Pedagogical Staff. *Anatolian Turkish Journal of Education*, 6(1), 30-38.

* Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.
**Sorumlu Yazar

Giriş

Vətəndaşlıq və vətənsəverlik eğitimine gōsterilən ilgi, genel eğitim alanında sūrekli olaraq ۆnemli bir yer tutmaktadır. Gūnümüzde ۆnemi eskisinden daha fazladır. Vətəndaşlıq eğitimi, Azərbaycan'ın değerlerini hem bugün hem de gelecekte koruyabilen bir neslin yetiştirilmesində temel taşıdır. Hiç şūphesiz vətəndaşlıq eğitimi vətənsəverlik eğitiminin temel çerçevesini oluşturmaktadır. Bağımsızlığını kazandıktan sonra Azərbaycanlılar arasında hem ۆlke içinde hem de sınırları dışında hakim bir ideoloji olarak "Azərbaycanlılık" kavramı ortaya ıktı. Tūm Azərbaycanlıların milli kimliklerine, ahlaki ilkelerine, geleneklerine, miraslarına sahip çıkararak bu ideoloji etrafında birleşmeleri gerekmektedir. Ayrıca evrensel değerlerin sentezinden faydalanmak ۆnemlidir. Sayın liderimizin derin sōzleri bir kez daha yankılanıyor: "Her insan için milliyeti gurur kaynağıdır. Ben Azərbaycanlı olduğum için her zaman gurur duydum, bugün de gurur duyuyorum". Egemen bir devlet sadece fiziki topraklarını ve maddi zenginliklerini savunmamalı, aynı zamanda milli kimliğini ve manevi standartlarını da korumalıdır. Bunun için de Milli ruhu gūçlendirmek, devletçilik ve milli kimlik ideolojilerini ۆn planda tutmak, ayrıca milletin her ferdi, mesleği veya uzmanlık alanı ne olursa olsun, halkının kolektif ilerlemesini ilerletmek için abalmalıdır.

Bu erdemlerin genç nesillere kazandırılmasında ve gelecekte yaşatılmasında kurgunun, tarihi ۆykülerin, kültürel eserlerin, mirasımızı yansıtan halk sanatlarının, folklor anlatılarının, sinema ve televizyon programlarının ۆnemi göz ardı edilemez. 1990'lı yıllardan bu yana, ۆzellikle 1991 yılından bu yana bağımsız cumhuriyetimizde milli egemenlik dōnemini yaşıyoruz. Bu konum, halkın ve milletin çıkarları ile devlet inşası sürecinin uzlaştırılmasının temelini oluşturdular. Öğrenciler arasında Azərbaycan'ın dili, kültürü ve tarihine sevginin aşılanması, ulusal bilincin daha bütünlüklü bir şekilde gelişmesine katkıda bulunabilir. Bağımsız devletimiz bünyesinde eğitim gören, bilimsel faaliyetlerde bulunanların, yüksek moralle ۆrnek olmaları, bu milletin saygın mensupları ve sadık vətəndaşları olmanın gururunu yaşamaları gerekmektedir. ۆrnek gençleri her alanda desteklemek ve onların refahını sağlamak gerekiyor ki onların katkılarında hem köy, hem nüfus, hem de devlet faydalansın.

Vətənsəverlik və vətəndaşlıq görevi duygusunu aşılmak, farklı nesiller arasında en ۆnemli niteliklerden biri olarak geniş çapta kabul edilmektedir. Vətənsəverlik konusu her zaman okulların ve eğitimcilerin dikkatini çekmiş, zaman içinde ve gelecekte de ۆnemini korumuştur. Bu sorunu çözmek, belirli fikir ve görüşlerle sonuçlanan farklı bakış açılarını gerektirir. Elbette bu, bireylerin bakış açılarından, hayat felsefelerinden, vətənsəverliklerinden ve bunların tamamı anne-baba ve ۆğretmenlerin verdiği eğitimden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle "Öğrencilerde Vətəndaşlıq Eğitiminin Desteklenmesi" konusunda araştırma yapmayı ۆnemli gördük.

Yöntem

Anavatanına bağlılık, milli-manevi değerlere, aileye, bayrağa, dile, tarihe, geleneklere, dine, sanata, milli birlik ve eşitliğe derin bağlılığı içerir. Milleti sevmek, koruma ve geliştirme taahhüdünü içerir.

Vatan sevgisini aşılmaya çocukluktan itibaren başlanmalıdır. Vatan sevgisi, şeref ve coşku gerçek vətəndaşlıđı belirleyen temel niteliklerdir. Bu erdemlerin eğitiminde okul ۆnemli bir rol oynamaktadır. Ünlü Azərbaycanlı düşünür Mirza Fatali Ahundzade'nin dediği gibi gerçek vətəndaş, kendini eğitime, halkın refahına, vatanının refahına, halkının kalkınmasına adanmış kişidir.

Anavatanımız Azərbaycan ve onun vətəndaşları olarak bu kimlikle gurur duyuyoruz, onu gūnlük çalışmalarımızın temelini olarak görüyoruz. Vətəndaşlıq, bireyin belirli bir devlete ait olmasını ifade eden temel hukuki kategori ve kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Prensip olarak bireyler doğdukları andan itibaren yaşadıkları ۆlkenin vətəndaşlıđını kazanırlar ve bu hukuki statüyü hayatları boyunca taşırlar. Vətəndaşlıq, bir bireyin anayasal ve hukuki işlere tam teşekküllü bir katılımcı olarak devlet tarafından resmi olarak tanınması anlamına gelir. Devlet vətəndaşını sadece kendi sınırları içinde değil, yabancı topraklarda da tanımlar.

Ancak ulusal çatışmalar, ekonomik küreselleşme, nüfus göçü, devletlerarası evlilikler vb. Çeşitli faktörler çoğu zaman vətəndaşlıđın kazanılmasında, geri verilmesinde veya değiştirilmesinde zorluklara neden olur. Bu gibi durumlarda vətəndaşlıq haklarının geri verilmesi, kişinin yaşadığı ۆlkenin kanunlarıyla düzenlenir.

Vətəndaş, vətəndaşlıđın doğasında bulunan haklara ve görevlere sahip olan ve kendisi ile devlet arasında kalıcı bir hukuki bađ oluşturan kişidir. Azərbaycan vətəndaşının vətəndaşlıq hakkı Azərbaycan Cumhuriyeti Anayasası'nın 52. maddesinde düzenlenmiştir: "Azərbaycan devletine ait olan ve onunla siyasi ve hukuki ilişkiler sūrdüren, karşılıklı hak ve görevlere sahip olan kiři. Azərbaycan Cumhuriyeti vətəndaşı

olarak tanınır. Azerbaycan Cumhuriyeti topraklarında doğan veya Azerbaycan vatandaşlarının çocuğu olarak doğan kişi, Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı sayılır."

Ayrıca Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası'nın 53. maddesinde "Azerbaycan vatandaşı hiçbir surette Azerbaycan vatandaşlığından yoksun bırakılamaz, Azerbaycan Cumhuriyeti sınırları dışına çıkarılamaz veya yabancı bir ülkeye nakledilemez" hükmü yer almaktadır. Bu hüküm, Azerbaycan vatandaşlığının dokunulmazlığını ve devletin vatandaşlarının vatandaşlık haklarını koruma taahhüdünü vurgulamaktadır.

Bu önemli belgede de belirtildiği gibi devletin temel görevlerinden biri de vatandaşlarının Anayasa'da belirtilen hak ve ödevlerini korumaktır. Aynı zamanda vatandaşların devlet önünde bir takım hakları vardır, dolayısıyla bu hakları korumak ve savunmakla yükümlüdürler.

Vatandaş olmak, yalnızca haklarını kullanmayı değil, aynı zamanda kişinin görevlerini yerine getirmesinde, vatandaşlık yükümlülüklerini yerine getirmesinde ve topluma karşı sorumlu olmasında dürüst, proaktif bir tutum almasını da gerektirir.

Her vatandaş, devletine karşı sorumluluğunu ve vatandaşlık görevini gereği gibi yerine getirmekle yükümlüdür. Vatandaşlık görevinin özünü anlayabilmek için bireylerin dürüstlük, doğruluk, samimiyet, yiğitlik, cesaret, metanet, merhamet gibi ahlaki nitelikleri geliştirmeleri ve doğru değerlere sahip olmaları gerekmektedir. Gençlere bu nitelikleri aşlamak ve onları bu yönde gelişmeye teşvik etmek gerekiyor.

Tüm erdemler gibi vatandaşlık eğitiminin temel taşının da ailede yattığını kabul etmek önemlidir. Böylece ailede başlatılan eğitim süreci okul içinde sistemli ve bilinçli bir şekilde sürdürülür. Okullarda vatandaşlık görevi eğitimi, farklı sınıf seviyelerindeki öğrencilerin yaş düzeylerine uyarlanarak kapsamlı bir eğitim yaklaşımı sağlar.

İlkokullarda öğrenciler çeşitli alanlardaki emek kahramanlarının ilham verici hikayeleri, savaş kahramanlarının cesaretleri ve bilim adamlarının yeni başarıları ile tanışır. Bu toplantılar çalışma sevgisini ateşlemeye, vatanseverlik duygularını aşlamaya, hem bilime hem de hayata daha derin bir ilgi oluşturmaya hizmet ediyor. Bu tür deneyimler bu alanlardaki uzmanlar için empati yaratır. Öğrenciler üst sınıflara ilerledikçe dönüştürücü bir yolculuğa çıkarlar; daha şefkatli, vatansever, cesur, ülkelerinin kalkınması için hoşgörü ruhuna sahip bireyler olarak ortaya çıkarlar. Gelişimleri için önemli olan bir takım ahlaki ve manevi nitelikleri geliştirirler.

Genç yetişkinler yetişkinliğe ulaştıklarında vatandaşlık görevini tam olarak anlarlar ve bu görevi hem siyasi hem de hukuki olarak yerine getirebilirler. Ajdar Aghayev'in belirttiği gibi vatandaşlık görevi, kişiliğin ahlaki eğitimini ve bilinçli disiplinini oluşturan önemli bir ahlaki katalizör rolünü oynamaktadır. Bu kavram ailede alınan ahlâk eğitimiyle yakından ilgilidir ve okul ortamında bilinçli disiplinin güçlendirilmesiyle daha da güçlenir. Mekân ve koşullar ne olursa olsun her birey, emeğini yalnızca vatanın, halkının ve milletinin refahına adanmayı ilke edinmelidir. Bu kavram, gerçek vatandaşlığın özünü ve toplumun kolektif çıkarlarına hizmet etme yükümlülüğünü vurgulamaktadır. Doğru inançlara sahip, zengin bir iç dünyaya ve hayata geniş bir bakış açısına sahip bireylerde içsel bir yurttaşlık görevi anlayışı doğal olarak mevcuttur. Bu tür insanlar sorumluluklarına akıllıca ve düşünceli bir şekilde yaklaşarak her işi aktif ve amaca yönelik hale getirirler.

Ortaokul öğrencileri, ahlakın, eleştirel düşüncenin ve değerlerin oluşması için olgunlaşmış önemli bir dönem olan ergenlikten yetişkinliğe geçişte yol alırlar. Öğrenciler arasında yaratıcılığı geliştirmek ve bilim ve teknolojiye olan ilgilerini kamusal hayata aktif katılıma yönlendirmek önemlidir. Toplumlarının, refahlarının ve uluslarının ilerlemesine yaratıcı katkılar sağlamaya hazır olmalıdırlar.

Bu aşamada öğrenciler daha aktif hale gelir ve vatandaşlık görevinin özünü açıklıkla, doğrulukla ve derin bir sorumluluk duygusuyla anlarlar. Ancak toplumda olumsuz etkilenebilecek öğrenciler ve gençler var. Bu gibi durumlarda öğretmenler olumlu etkileşimi teşvik etmek için eğitim vermeli ve sosyal görevler vermelidir. Onları sadece teorik bilgilerle sınırlamamak, onlara yapılabilir görevler vermek çok önemli. Örnek şahsiyetler etrafında tartışmalar yapılmalı, ülkenin kalkınması ve kahramanların cesaretleri konusunda onlara ilham ve cesaret verecek düşünceler aktarılmalıdır. Bu çabalar sayesinde öğrenciler yurttaşlık sorumlulukları konusunda daha derin bir anlayış kazanabilir ve toplumun iyileştirilmesine aktif olarak katkıda bulunabilirler.

Öğrenciler vatandaşlık görevinin doğasını ve önemini anlarılarsa sanatta seçtikleri yollarla ülkeye nasıl hizmet edebileceklerini düşüneceklerdir. O kadar yetenekli ve kendini işine adanmış doktorlar olmayı arzuluyorlar ki vatandaşlar yurtdışında tedavi arama konusunda isteksiz oluyorlar. Alternatif olarak, çocuklara uluslararası düzeyde sunulan eğitimin kalitesiyle yarışabilecek bilgi ve beceriler kazandırarak eğitimci olarak kariyerlerine devam edebilirler. Dolayısıyla öğrencileri bu yöne yönlendirmek ve onlara bu nitelikleri kazandırmak öğretmenlerin görevi olarak kalmaktadır.

Bu nedenle öğrencilere ailenin, ülkenin ve vatan sevgisinin önemini anlatmak, onlara vatan sevgisi aşılamak, vatandaşlık görevini doğru anlamalarını sağlamak önemlidir. Sağlıklı bir aile kurmanın değerini anlayan lise öğrencileri bile, milli ve manevi değerlerimize ve geleneklerimize sahip çıkmayı, anlamsız davranışlardan ve sığ sevgi biçimlerinden uzak durmayı vatandaşlık görevi olarak görmekte, bunun yerine asil duyguları tercih etmektedirler.

Ancak bu ideallerin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için öğrencilere hem hukuki hem de ahlaki boyutları içeren vatandaşlık görevini kazandırmakla yükümlü olan öğretmenlerin bilgili, entelektüel ve geniş bir bakış açısına sahip olmaları gerekmektedir. Vatandaşlık değerlerini savunan, sivil hayata aktif olarak katılan aydınlar arasında ön plana çıkan örnek kişilikler olarak hizmet etmelidirler. Çok yönlü bir kişiliğin, kişinin ulusunun kurallarına sadakati, yüksek ahlaki nitelikleri ve ülkesine, ülkesine, evine ve toprağına duyduğu sevgi ve takdiri içeren gerçek vatandaşlığı bünyesinde barındırdığı yaygın olarak kabul edilmektedir. Gerçek bir vatandaş olma yolculuğu uzun ve zordur ve eğitim süreci yol gösterici bir ışık görevi göreyerek bireylerin körü körtüne değil akıllıca bu yolda yürütmesine olanak tanır.

Bu nedenle okul ortamında öğrencilere küçük yaşlardan itibaren vatandaşlık niteliklerinin aşılması en önemli konudur. Vatandaşlığın tanımı ve vatandaşlık görevlerinin nasıl yerine getirileceği gibi soruların çözümü, hem teorik kavramlara hem de pratik uygulamalara dikkatli bir yaklaşım gerektirir. Vatandaşlık eğitiminin oluşumunda, yaşanan ülkenin kural ve kanunlarına uymanın, milli ve manevi değerlerin korunmasının önemini vurgulanması oldukça önemlidir.

Alt sınıflardan başlayarak öğrencilere disiplinin önemi, derste çalışkanlık, dakiklik, temizlik, dürüstlük, kişisel farkındalık, disiplin ve doğru davranış normları öğretilmelidir. Bu nitelikler vatandaşlık duygusunu geliştirmenin ve öğrencileri topluma aktif olarak katılmak için gerekli beceri ve değerlerle donatmanın ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nitelikleri erkenden aşıl原因 öğrenciler, sorumlu vatandaşlar olarak rollerini üstlenmeye ve toplumlarına ve uluslarına olumlu katkılarda bulunmaya daha iyi hazırlanırlar.

Aslında öğrencilere ana vatanımız Azerbaycan'ı tanıtmaya birinci sınıftan itibaren başlamak çok önemli. Bu, onları tarihi kahramanlarla, kültürel figürlerle ve gelişimine katkıda bulunan yaratıcı kişilerle tanıştırmayı da içerir. Onlara marş, bayrak ve arma gibi ulusal sembollerimizi öğretmek, vatandaşlık duygusunu ve milliyetleriyle gurur duymalarını daha da aşılar.

İstiklal Marşı'nın çalınması, ecdadımızın kahramanlık örneklerinin tanıtılması, milli bayramların kutlanması öğrencilere vatan sevgisinin aşılmasına hizmet etmektedir. Bu ilk hazırlık, kişi daha yüksek aşamalara ilerledikçe daha iyi ahlaki niteliklerin gelişmesinin temelini oluşturur.

Öğrenciler daha üst sınıflara ilerledikçe cesaret, hoşgörü, dürüstlük, adalet, dürüstlük, şefkat, haysiyet ve onur gibi daha ileri vatandaşlık nitelikleri kazanırlar. Bunu başarabilmek için okullarda eğitimin ilk aşamalarından itibaren Anavatanımızla ilgili kapsamlı bir eğitimin yapılması gerekmektedir. Azerbaycan'ın coğrafyası, tarihi, doğal kaynakları, iklim koşulları hakkında doğru ve temel bilgileri vererek onlara derin bir Anavatan sevgisi ve bağlılığı aşılayabiliriz. Bu bütünsel yaklaşım, öğrencilerin güçlü bir vatandaşlık duygusu geliştirmelerini ve topluma olumlu katkı sağlamak için gerekli değer ve niteliklerle donatılmalarını sağlar.

Evren ve Örneklem

Vatan sevgisini aşılamak, öğrencileri gerçek vatandaş olarak yetiştirmek ve onları askerliğe hazırlamak gençlerin eğitimiyle uğraşan ailelerin, okulların ve ilgili kurum ve kuruluşların acil görevleri arasında yer aldığı unutulmamalıdır. Gençler okul sonrası sosyal hayata geçişte daha karmaşık ve zorlu bir ortamla karşı karşıya kalıyor. Bu nedenle kamusal alanlarda büyümelerini ve gelişmelerini destekleyecek bazı tedbirlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu zorluklarla ilgili gerekli nitelikler, gençlerin kendilerini içinde buldukları normal ortamlarda geliştirilebilir. Bu bakımdan gençlerin sosyal hayatta kendinden emin ve kararlı hareket edebilmeleri için bir takım önemli konularla ilgili görevler verilmesi uygun olacaktır:

1. Gençlerin boş zamanlarını etkin bir şekilde organize etmek için eğlencelerine yönelik çeşitli merkezlerin oluşturulması gerekmektedir. Bu merkezler sadece rekreasyonel faaliyetler sunmamalı, aynı zamanda entelektüel gelişmelerini de artırmaya odaklanmalıdır. Eğlencenin yanı sıra münazaralar, tartışmalar, çalıştaylar ve kariyer rehberliği oturumları gibi etkinliklere yer verilmesi önemlidir. Farklı meslekler ve sanatlarla ilgili sohbetlere katılmak, gençlerin gelecekteki kariyerleri hakkında bilinçli kararlar almalarını ve farklı alanlara yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlayacaktır. Akademisyenler, ulusal savaş gazileri, tanınmış eğitimciler ve çeşitli alanlardan başarılı profesyoneller gibi ileri gelenleri bu etkinliklere davet etmek, genç katılımcılara değerli

bilgiler ve ilham verebilir. Bu etkileşimler bakış açılarını ve isteklerini genişletmeye yardımcı olabilir. Bu merkezlere sadece akademik yönelimli öğrencilerin değil aynı zamanda atıl hayat sürebilecek gençlerin de çekilmesi için çaba gösterilmelidir. Saygın bireylerle etkileşim fırsatları sunularak bu bireyler kendi değerlerinin farkına varabilir ve toplumda kendilerini değerli hissedebilirler. Bu tür bir iletişimi kolaylaştırmak, bu gençlerin ruhsal gelişimlerine önemli ölçüde katkıda bulunabilir.

2. "Bilim ve gençlik" kulüplerinin kurulması bu sorunun çözümünde çok faydalı olacaktır. Bu kulüpler bilimsel seminerlerin, konferansların, hem bilim insanları hem de sanatçılarla toplantıların düzenlenebileceği bir platform görevi görebilir. Bu tür etkinliklere ev sahipliği yapılarak bilimin ve entelektüel uğraşların önemi gençlere kısa sürede etkili bir şekilde aktarılabilir. Bu kulüplerde akademik faaliyetlerin yanı sıra çeşitli oyunlar, ülkemizin farklı bölgelerine geziler gibi rekreasyonel unsurlar da yer alabilmektedir. Bu bütünsel yaklaşım, gençlerin hem entelektüel uyarıma hem de boş zaman fırsatlarına sahip olmasını sağlayarak onların bütünsel gelişimini teşvik eder.
3. "Gençlik İletişim Grubu" kulübünün kurulması çok anlamlı ve etkili olacaktır. Bu kulüp, çeşitli yabancı kuruluşlardan ve elçiliklerden misafirlerin ağırlanacağı bir platform görevi görebilir. Bu etkileşimler sayesinde gençler yurtdışındaki farklı eğitim sistemleri ve boş zaman etkinlikleri hakkında bilgi sahibi olacaklar. Ayrıca yetenekli bireylere farklı diller öğrenme, yurt dışında eğitim alma ve uluslararası şirketlerde çalışma fırsatı da verilebilir. Kulüp, farklı yeteneklere ve geçmişlere sahip gençler arasındaki bağlantıları kolaylaştırarak, karşılıklı öğrenmeyi ve işbirliğini kolaylaştıracaktır.
4. İslam'ı bir bilim olarak tanıtmaya adanmış bir merkezin kurulması, gençler arasında ahlaki saflığın ve ahlaki değerlerin teşviki açısından çok değerli olacaktır. Burada vatan sevgisini, anneye ve kadına saygıyı aşılama İslam'ın önemli rolünü anlayacaklar. Gençler İslami öğretileri temel alarak ahlaki değerlerimizi daha iyi anlayacak ve olumsuz etkilerden uzak duracaktır. Milli liderimiz Haydar Aliyev'in haklı olarak söylediği gibi, "İslam dininin ahlakı, genç neslin eğitim ve yetişmesinde belirleyici öneme sahiptir." Böyle bir bakış açısının benimsenmesi, gençlerin hayata dürüstlikle yürümeleri ve değer verdiğimiz ahlaki ilkelerimizi korumaları için sağlam bir temel sağlayacaktır.
5. Medyada değişiklik yapmak, dikkati uygunsuz içerikten ve eğitimsiz veya yeteneksiz bireylerin tanıtımını yapmaktan uzaklaştırmak için önemlidir. Bunun yerine tarihimizi, kültürümüzü, kahramanlığımızı tanıtan uzmanları ve bilim adamlarını tercih etmeliyiz. Gazetelerin sayfalarında "Tarihimiz, kültürümüz, maneviyatımız" başlıklı bir bölümün bulunması, televizyon kanallarının da programlarında benzer içeriklere yer vermesi faydalı olacaktır. Bu bölümde örnek hikâyeler öne çıkarılabilir, gençlerimize rol model olan önemli şahsiyetler ve akademisyenler hakkında bilgiler verilebilir.
6. Sovyet döneminde, farklı yaşlardaki okul çocuklarını ilginç teknik modellerin oluşturulmasına dahil eden "Genç Teknik İstasyonlar" eğitim sisteminde önemli bir rol oynadı. Bu istasyonlara katılan kişilerin çoğu dünya çapında tanınmaktadır.

Bulgular

Pedagojik faaliyetin temel amacı bilgili, geniş bakış açısına sahip ve güçlü ahlaki karaktere sahip çok yönlü kişilikler yetiştirmektir. Bu amacın her yönü, öğretmenin çabalarının temel amacını ve amacını kapsar.

Öğretmenler öncelikle öğrencilerine derin ve kapsamlı bilgi vermeye çalışırlar. Yalnızca gerçeklere dayalı bilgiyi değil, aynı zamanda eleştirel düşünme becerilerini, problem çözme becerilerini ve yaşam boyu öğrenme arzusunu da içerir. Öğretmenler, entelektüel merakı ve akademik mükemmelliği teşvik ederek öğrencilerini sürekli değişen bir dünyada başarılı olmaları için güçlendirir. Ayrıca eğitimciler, öğrencileri arasında geniş bir dünya görüşünün oluşmasına kendilerini adanmıştır. Farklı bakış açılarını keşfetmeye, kültürel farklılıkları takdir etmeye ve başkaları için empati ve anlayış geliştirmeye teşvik edilirler. Öğretmenler, çeşitli konu ve deneyimlere maruz kalarak öğrencilerinin ufkunu genişletir ve onları küreselleşmiş bir toplumun karmaşıklıkları ile baş edebilecek becerilerle donatır.

Yüksek ahlaki nitelikler geliştirmek de aynı derecede önemlidir. Öğretmenler, sözlerinde ve eylemlerinde bütünlüğü, şefkati ve etik davranışı örnekleyen rol modelleri olarak hizmet ederler. Öğrencilerine dürüstlük, saygı ve empati değerlerini aşılayarak kendilerine ve topluma karşı sorumluluk duygusunu aşılarlar.Özünde, pedagojik faaliyetin nihai hedefi yalnızca bilgi ve zekaya sahip değil aynı zamanda bilgeliğe, empatiye ve ahlaki bütünlüğe sahip kişilikler oluşturmaktır. Öğretmenler bu asil hedefi gerçekleştirerek toplumun geleceğin liderlerini, düşünürlerini ve vatandaşlarını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır.Hümanizm aslında öğretmenlik mesleğinin özünü ve amacını tanımlayan temeldir. Kendi içinde bu mesleğin amacı çok yönlüdür: bilgi vermek, eğitmek, çocukları geleceğe hazırlamak, kişiliklerini şekillendirmek, gizli yeteneklerini ortaya çıkarmak ve geliştirmek, onları faaliyetlerinde desteklemek ve sonuçta gerçek vatandaşlar yetiştirmek. Bu hedeflerin her biri, bir öğretmenin öğrencilerinin bütünsel gelişimi ve refahına olan bağlılığını yansıtan derin bir hümanist öze sahiptir.

Azərbaycan eğitim sisteminde vatandaşlık kültürünün oluşma sürecinin aşamalı olarak organizasyonu, eğitim kurumlarının temel işlevlerinden biridir. Bu sürecin başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için bilimsel ve pedagojik kadroların yetiştirilmesi büyük önem taşır.Öğrencilerin vatandaşlık kültürünü kazanmaları için öncelikle okul öncesi dönemden itibaren başlayarak, tüm eğitim kademesinde düzenli ve sistematik bir şekilde eğitim verilmesi gerekmektedir. Bu süreç, öğrencilere demokrasi, insan hakları, çevre bilinci, milli ve evrensel değerler gibi konularda bilgi ve farkındalık kazandırmayı amaçlar.Vatandaşlık kültürünün oluşumunda pedagojik kadroların rolü büyüktür. Öğretmenler, öğrencilere model olmalı, onlara doğru değerleri benimsetmeli ve onları bu konularda bilinçlendirmelidir. Öğrencilere aktif bir vatandaş olmanın ve toplumda sorumluluk sahibi olmanın önemini kavratmalıdırlar.Ayrıca bilimsel kadroların da vatandaşlık kültürünün oluşum sürecinde önemli bir rolü vardır. Bu kadrolar, eğitim programlarının tasarımında ve uygulanmasında, öğrencilerin vatandaşlık konusunda bilgi ve beceri kazanmalarına yardımcı olmalıdırlar. Ayrıca araştırmalar yaparak, bu alandaki en iyi uygulamaları belirleyerek eğitim sisteminin sürekli olarak güncellenmesine katkı sağlamalıdırlar.

Tartışma/Sonuç

Azərbaycan'da vatandaşlık kültürünün oluşma süreci ve bu süreçte eğitim sisteminin rolü, çeşitli aşamaları içerir ve bilimsel-pedagojik kadroların yetiştirilmesi bu sürecin önemli bir parçasıdır. İşte bu sürecin aşamalarını ve bilim ve pedagoji kadrolarının rolünü açıklamak için birkaç nokta:

- i. Temel Değerlerin ve Bilginin Aktarımı:* Vatandaşlık kültürünün oluşumu, öncelikle temel değerlerin ve bilginin aktarımıyla başlar. Okul müfredatı ve öğretim programları, öğrencilere demokrasi, insan hakları, toplumsal sorumluluk gibi kavramları öğretir ve vurgular.
- ii. Eğitim Ortamının İnşası:* Okul ve sınıf ortamları, öğrencilere birlikte çalışma, saygı, hoşgörü gibi vatandaşlık değerlerini yaşayarak öğrenme fırsatı sunar. Öğrenciler, bu ortamlarda rol model olabilecek öğretmenler ve diğer yetişkinler aracılığıyla bu değerleri gözlemleyerek benimserler.
- iii. Toplumsal Katılım ve Uygulama:* Eğitim sistemi, öğrencilere toplumsal katılımı teşvik etmeli ve bu katılımın bir parçası olarak vatandaşlık haklarını ve sorumluluklarını anlamalarını sağlamalıdır. Bu, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini gerçek hayata aktarmalarını ve toplumlarına aktif bir şekilde katkıda bulunmalarını sağlar.
- iv. Değerlerin Günlük Hayata Entegrasyonu:* Vatandaşlık değerlerinin günlük yaşamla bütünleşmesi önemlidir. Okulda öğrenilen değerlerin, aile, arkadaş çevresi ve toplumda uygulanabilirliği desteklenmelidir.

Bilimsel ve pedagojik kadroların rolü ise bu süreçlerin etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır. Bunlar, eğitimciler, okul yöneticileri, rehberlik uzmanları ve eğitim politikası yapımcıları gibi çeşitli rollerde yer alabilirler.Bilimsel ve pedagojik kadrolar, vatandaşlık eğitimi güçlendirmek için müfredat ve öğretim programlarını geliştirebilirler. Bu programlar, öğrencilere vatandaşlık değerlerini anlamalarını ve içselleştirmelerini sağlamak için etkili bir şekilde tasarlanmalıdır. Bu kadrolar, öğretmenleri vatandaşlık eğitimi konusunda eğitmek ve desteklemekle sorumludur. Öğretmenlerin pedagojik becerilerini geliştirmek ve sınıf içinde etkili stratejiler kullanmalarını sağlamak önemlidir. Bilimsel kadrolar, vatandaşlık eğitimi alanında araştırma yaparak etkili uygulamaları belirleyebilir ve bu süreci değerlendirebilirler. Bu, eğitim politikalarının ve uygulamalarının sürekli olarak iyileştirilmesine yardımcı olur.

Bilimsel ve pedagojik kadrolar, okul yöneticileri, veliler, yerel topluluk liderleri ve diğer paydaşlarla

işbirliği içinde çalışarak vatandaşlık kültürünün gelişimini destekleyebilirler. Bu şekilde, bilimsel ve pedagojik kadroların etkili bir şekilde rol alması, Azerbaycan eğitim sisteminde vatandaşlık kültürünün oluşum sürecini destekleyebilir ve güçlendirebilir.

Azerbaycan'da öğrencilerde vatandaşlık kültürünün oluşma sürecini aşamalı olarak organize etmek ve bilimsel-pedagojik kadroların yetiştirilmesinin rolüne ilişkin veriye dayalı sonuçlara ulaşmak için somut verilerden yoksun olsam da, genel bir çerçeveye sunabilirim.

- i. *Araştırma ve Veri Analizi*: Vatandaşlık kültürünün oluşumuyla ilgili veri toplama ve analiz çalışmaları, mevcut durumu anlamak için önemlidir. Bu veriler, öğrencilerin demokratik değerlere, insan haklarına ve toplumsal sorumluluklara olan tutumlarını ölçebilir.
- ii. *Müfredat ve Program Geliştirme*: Bilimsel ve pedagojik kadrolar, vatandaşlık eğitimi desteklemek için uygun müfredat ve öğretim programlarının geliştirilmesine liderlik edebilirler. Bu programlar, öğrencilerin yaş, gelişim düzeyi ve sosyo-ekonomik arka planlarına uygun olarak tasarlanmalıdır.
- iii. *Öğretmen Eğitimi ve Gelişimi*: Bilimsel ve pedagojik kadroların, öğretmenleri vatandaşlık eğitimi konusunda eğitmek ve desteklemek için etkili programlar geliştirmesi önemlidir. Öğretmenlerin pedagojik becerileri güçlendirilmeli ve vatandaşlık değerlerini etkili bir şekilde aktarabilecekleri stratejiler öğretilmelidir.
- iv. *Toplumsal Katılım ve Uygulama*: Öğrencilerin vatandaşlık kültürünü oluşturma sürecine katılımını teşvik etmek önemlidir. Okullarda, öğrencilere toplumsal sorunlara çözüm bulmaları için fırsatlar sunulmalı ve öğrencilerin toplumlarına aktif bir şekilde katkıda bulunmaları teşvik edilmelidir.
- v. *Araştırma ve Değerlendirme*: Bilimsel ve pedagojik kadroların, vatandaşlık kültürünün oluşumuyla ilgili sürekli olarak araştırma yapması ve değerlendirme çalışmaları yapması önemlidir. Bu, eğitim politikalarının ve uygulamalarının sürekli olarak iyileştirilmesine ve güçlendirilmesine yardımcı olur.

Sonuç olarak, bilimsel ve pedagojik kadroların Azerbaycan eğitim sisteminde öğrencilerde vatandaşlık kültürünün oluşma sürecini organize etme ve destekleme rolü büyük önem taşımaktadır. Bu roller, veriye dayalı kararlar almayı, uygun programların geliştirilmesini, öğretmenlerin eğitimini desteklemeyi ve sürekli olarak süreci değerlendirmeyi içerir. Bu rolü yerine getirmek için, öğretmenlerin öğrencilerine demokratik değerleri, insan haklarını ve toplumsal sorumlulukları öğretmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda öğrencilere problemleri çözme, eleştirel düşünme ve işbirliği yapma becerileri kazandırmak da önemlidir. Eğitim sisteminin bu konuda başarılı olabilmesi için, öğretmenlerin sürekli eğitim almaları ve demokratik vatandaşlar yetiştirmeye odaklanmaları gerekmektedir. Ayrıca, müfredatın da bu konuda yeterli içeriğe sahip olması ve demokratik değerlere yer vermesi önemlidir. Öğrencilerin vatandaşlık kültürünü oluşturmalarına destek olmak, onların toplumda aktif ve sorumlu bireyler olmalarını sağlayacak ve demokratik bir toplumun oluşumuna katkıda bulunacaktır. Bu nedenle, bilimsel ve pedagojik kadroların bu konuda aktif bir rol üstlenmeleri ve öğrencilere doğru yönlendirme yapmaları oldukça önemlidir.

Kaynakça

- Abbasov, A. N. (2016). *Milli ahlak ve aile etiği*. Bakü: Mütercim.
- Aliyev, R. I. (2009). *Zihniyet*. Bakü: Bilim ve Eğitim.
- Mehdiyev, R. A. (2002). *Haydar Aliyev ve Azərbaycanlılık*. Bakü.
- Yusifov, M. I. (2010). *Azərbaycanlılık*. Bakü: Bilim ve Eğitim.
- Şemsizade, N. Ş. (2006). *Azərbaycanlılık*. Bakü: Nurlan.
- Azərbaycan Cumhuriyeti okullarının eğitim standartları (taslak). (2000). Bakü: Taraki.
- Alizade, A. A. (2001). *Yeni pedagojik düşünce, fikirler, ilkeler, problemler. Psikopedagojik çalışmalar*. Bakü: Adiloğlu.
- Mardanov, M. C., İskenderov, I. B., Ahmadov, A. A., & Agamaliyev, R. A. (2001). *Reform yıllarında Azərbaycan eğitimi*. Bakü: Eğitim.
- Aliyev, H. A. (2002). *Eğitim milletin geleceğidir* (Derleyenler: M. Mardanov, A. Guliyev). Bakü: Eğitim, 34-36.
- Alizade, A. A. (1998). *Modern Azərbaycan okulunun psikolojik sorunları*. Bakü: Ozan.
- İlyasov, M. I. (2013). *Öğretmenin pedagojik ustalığı*. Bakü: Bilim ve Eğitim, 173-175.
- Kazimov, N. (1999). *Yüksek okul pedagojisi*. B. Nicat.
- Javadov, R., & Aliyev, I. (2013). "Yüksek okullarda personel eğitiminin bazı konuları". *Azərbaycan məlärü* gazetesi, 19 Nisan, 18-21.

Extended Abstract

The process of formation of citizenship culture and the role of the education system in this process includes various stages, and the training of scientific-pedagogical staff is an important part of this process. The formation of citizenship culture begins with the transfer of basic values and knowledge. The school curriculum and educational programs teach and emphasize concepts such as democracy, human rights, and social responsibility.

School and classroom environments offer students the opportunity to learn citizenship values such as teamwork, respect, and tolerance. Students observe and adopt these values through teachers and other adults who can be role models in these environments. The education system should encourage students to participate in society and ensure that they understand the rights and responsibilities of citizenship as part of this participation. This enables students to translate their learning experiences into real life and actively contribute to their communities. It is important to integrate citizenship values with everyday life.

The applicability of the values learned at school, family, friends and society should always be supported. Scientific and pedagogical staff can develop curricula and teaching programs to strengthen citizenship education. These programs should be effectively designed to help students understand and internalize the values of citizenship. These personnel are responsible for training and supporting teachers in the field of citizenship education. It is important to improve teachers' pedagogical skills and use effective strategies in the classroom. In this way, the effective participation of scientific and pedagogical personnel can support and strengthen the process of formation of citizenship culture in the educational system of Azerbaijan.